

АМЕРИКАНДЫҚ СЛЕНГТЕРДІҢ ШЫҒУ ТАРИХЫ ЖӘНЕ ШЕТ ТІЛІНЕН КЕЛГЕН СӨЗДЕРДІҢ СЛЕНГКЕ АЙНАЛА ОТЫРЫП ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ЕНУІ

*Дүйсенбай А.Е.¹, Бекқожанова Г.К.²

¹шетел филологиясы (батыс тілдер) мамандығының 2 курс магистранты, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан,

²филология ғылымдарының кандидаты, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің шетел филологиясы және аударматану кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан

*¹e-mail: aikumis.duisenbay@mail.ru,

²e-mail: almaty.gulnar@mail.ru

Аңдатпа. Жастар мәдениеті еш нәрсеге ұқсамайтын өзіндік мәні бар дүние. Ол ересектер әлемінен экспрессивті, кейде тіпті дөрекі өрнектеу тәсілімен ерекшеленеді, бүкіл әлемге төтеп бере алатын және өзінің қайталанбас әлемін жасай алатын сөздік формасы, батыл және шешуші, тек жастар қолдана алады. Мұндай дүние жасаудың бір құралы – жастар сленгі.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі: Қарым-қатынаста қазақ жастары қазақ тілінен басқа американдық жаргон тілінде сөйлейді.

Негізгі мақсат, жұмыс бағыттары жастарды қызықтыратын сленгтердің ерекшеліктерін, жастардың американдық сленг сөздерді қолдану себептерін нақтылау, қазақстандық жастардың сөйлеу тіліндегі жаргон бірліктерінің типологиясына сипаттама беру.

Мақалада сленгтің күрделі және болмай қоймайтын тілдік құбылыс екендігі атап өтілген. Оның пайда болуы әрқашан белгілі бір тілдік қауымдастықтың өміріндегі тарихи, әлеуметтік және мәдени үрдістерге байланысты болды. Сленг лингвистикалық теория тұрғысынан ғана емес, аударма теориясы тұрғысынан да қызықты.

Жұмыстың ғылыми маңыздылығы ағылшын тілінен қазақ тіліне енген сөздердің лексикалық тобын жаргондық бірліктер ретінде, олардың өзіне тән ерекшеліктерімен, белгілерімен теориялық тұрғыдан түсінуде жатыр.

Мақаланың тұжырымдары Қазақстан жастарының тілін сипаттауда, жас қазақстандықтың сөйлеу портретін жасауда, жастар жаргондарының сөздігін құрастыруда, сондай-ақ сөйлеу мәдениетіне арналған еңбектерде және т.б. пайдаланылады.

Автор сөйлеу материалын семантикасы, қолданыс аясы, шығу тегі жағынан талдап, сипаттайды. Статистикалық деректер мақаланың ережелерін негіздеу үшін ұсынылады.

Мақалада «жаргон» терминінің шығу тарихы мен оның мағынасы жан-жақты қарастырылады. Жаргон сөздердің тілдік ерекшеліктері мен қайнар көздері сипатталады. Шығармада орталық орында қазақ жастарының сленгтік сөйлеуге не итермелейді және қазақ жастарының сөйлеуінде жаргон бірліктерінің қай топтары көбірек кездеседі деген сұрақтар тұрады.

Автор қазақстандық жастар үшін сленгтің тартымды болуының негізгі себептері компьютерлік технологиялардың дамуы, заманауи музыка мәдениеті, сондай-ақ ағылшын тілінің қазіргі кездегі ең сәнді және үйренуге оңай табиғаты деп санайды. Автор сленгті жастардың өмірінің бір бөлшегі, оны бүгінгі күнде күнделікті өмірде қолданбау мүмкін емес деген тұжырымға келеді.

Тірек сөздер: жаргон, жаргон, сленг, лексикография, жастар, қоғам.

Кіріспе

Сленг контекстегі диалект – адамдардың азды-көпті шектеулі саны қолданатын және өзінің құрылымы бойынша (фонетика, грамматика, лексикалық құрам немесе семантика) тілдің аумақтық, уақытша немесе әртүрлі болады. Ағылшын лексикографиясында «сленг» термині өткен ғасырдың басында кең тарала бастады. Бұл терминнің әдебиетте пайда болу мерзімі Ұлы Оксфорд сөздігіне сәйкес белгіленді, бұл «сленг» термині «*language of a low or vulgar type*» мағынасымен алғаш рет 1756 жылы куәландырылғандығын көрсетеді. [1;3].

Сленгтер негізгі тілдің қызметімен қарым –қатынас функциясын атқарады, тікелей хабар берудің айрықша формасын құрайды. Сленг сөздер тілдік белгілері оның қызметінің ерекше шартын анықтайды. Олардың бастылары мыналар:

- Бейресмилік;
- Сөйлеу еркінділігі;
- Сөйлеу қарым – қатынасының экспрессивтілігі;
- Тілдік тәсілдерді сұрыптаудың қажетсіздігі;
- Сөйлеудің автоматтығы.

"Сленг" сөзінің этимологиясы даулы тудырған және тіл білімінде бұл тұжырымдаманың қайдан пайда болғандығы туралы көптеген теориялар бар. Эрик Партридждің (әйгілі сленг зерттеушісі) нұсқасы ең орынды деп танылады, ол *slang* сөзі *sling* – *to utter* етістігімен байланысты болуы мүмкін екенін көрсетті (лақтыру). Сленг ұғымы қазіргі филологияның назарын аудара бастады. Қазіргі уақытта сленгтің анықтамалары өте көп, олар көбінесе бір-біріне қайшы келеді. Бұл қарама-қайшылықтар, ең алдымен, "сленг" ұғымының көлеміне қатысты: атап айтқанда, әдеби баламалармен синоним болып табылатын экспрессивті, ирониялық сөздерді сленгке қосу керек пе, жоқ па, оны қолдану білімді адамдар шеңберінде талқыланады. Оның қайнар көздері, бір жағынан, әр түрлі әлеуметтік топтардың сленгтері, ал екінші жағынан, қазақ тіліндегі және ағылшын тіліндегі сөздердің әр түрлі тақырыптық топтарында кездеседі.

Англияда сленг сөзінің ауызша түрде қашан пайда болғандығы белгісіз. Алғаш рет 18-ғасырда Англияда жазбаша түрде жазылған. Содан кейін бұл «қорлау» дегенді білдірді. Шамамен 1850 жылы бұл термин «заңсыз» жергілікті лексика ретінде кеңірек қолданыла бастады. Бірқатар ағылшын ғалымдары сленг сөзін жаргон, аргонның синонимі ретінде ғана қолданады. Бұл белгілі сленг ғалымы Эрик Партридждің пікірі. Ол: «Болашақта мен сленг терминін жаргон сөзінің синонимі ретінде қолданамын»-деп атап кетті.

Стюарт Флекснер «америка сленг сөздігінің» авторы ретінде біраз ақпараттар енгізді. Оның пайымдауынша, әр американдық сөздіктерде кемінде 10,000 не болмаса 20,000 сөз болады. Сол сөздіктің ішіндегі 2,000 сөз сленгтерден тұрады. Ол сленгтің лексика қорының 10-20% құрайды екен. Дегенменде бұл Стюарт Флекснердің көз-қарасы бойынша, бұл лекция қоры бүкіл американдық халыққа белгілі болса да, күнделікті өмірде аса қолданыла

бермейді. Ғалымдардың зерттеуі бойынша, Америкада ағылшын сөздік қорында 1000 сленг бар, және басқа түрлерінде 3500 сөз бар. Олар кәсіби сленг, жаргондар, арго және қанатты сөздер.

Зерттеу жұмысының нәтижесі

Сленг тұла бойына байланысты әрқашан жаңарып, өзгеріп отыруды талап етеді. Әйтседе, сленгтердің көпшілігі салыстыра келгенде көпке шыдамай, қолданыстан алынып тасталынады.

1. "Сленг" терминінің мағынасы туралы әртүрлі көзқарастар оның ең маңызды қасиеттерін жалпылауға мүмкіндік береді;
2. Сленг-бұл әдеби лексика емес, яғни бұл әдеби ағылшын тілінен тыс сөздер мен тіркестер (Standard English);
3. Сленг-бұл ең алдымен, ауызша сөйлеу кезінде пайда болатын және қолданылатын лексика;
4. Сленг-бұл эмоционалды лексика;
5. Сленгтің көптеген сөздері мен сөз тіркестерінің таныс эмоционалды бояуы әртүрлі түстермен ерекшеленеді (әзіл айту, мазақ ету, жұмыстан шығару, жек көру, дөрекі сөздер);
6. Қолдану саласына байланысты сленгті белгілі және жалпы қолданылатын (жалпы сленг) және танымал емес немесе аз қолданылатын (арнайы сленг) деп бөлуге болады).

Сленгтің көптеген сөздері халықтың көп бөлігі үшін түсініксіз (әсіресе олардың пайда болуы және қолданудың кең саласына көшу кезеңінде) болуы мүмкін. Түсініксіздік бұл сленгтің шет тілдерінің диалектілері мен жаргондарынан қарыз алу салдарынан пайда болады; Сленгке әр түрлі сөздер мен сөз тіркестері кіреді, олардың көмегімен адамдар белгілі бір әлеуметтік және кәсіби топтармен таныса алады; Сленг-бұл әдеби емес лексиканың жарқын, экспрессивті бөлігі, тілдің стилі, әдеби тілмен сөйлеуге тікелей қарама-қайшы келеді. Сленг-бұл уақыт өте келе өзгертін және ел мен қоғам өміріндегі кез-келген өзгерістерге жауап беретін тірі, қозғалмалы, ауыспалы тіл.

Қазақ жастарының сленг сөздерімен сөйлеуіне нелер әсер етеді?:

- Компьютерлік технологиялардың дамуы. Интернет және оның кең мүмкіндіктері, жылдам дамып келе жатқан компьютерлік технологиялар әрқашан жастарды қызықтырады.
- Заманауи музыкалық мәдениет. Жастардың әуестігінің бірі-музыка. Ол жастар өмірінің бір бөлігі. Қазіргі заманғы музыка - әртүрлі мәдениеттердің, музыкалық бағыттардың қоспасы, композиторлық эксперименттердің нәтижесі. Қазіргі уақытта жастар арасында шетелдік музыка танымал, ал қазақ орындаушылары мен композициялары көбіне жастардың көңілінен шыға бермейді.

Жастар арасындағы ағылшын тілі «ең сәнді» және үйренуге оңай болып саналады. Көптеген жастар онымен таныс. Сондықтан көптеген жастар сленгтері ағылшын тілінен алынған, қазақ тіліне аударылмаған сөздер. Бір қызығы, бұл сленгтерді өмірде ешқашан ағылшын тілін үйренбеген адамдар

да түсінеді, сондықтан сленг сөздер қазір қолданыста. Мысалы: лаптоп – ноутбук; фифти-фифти - 50-де 50; респект – құрмет; чейнж-алмасу; лузер-бақытсыз, бейбақ; дринк-сусын; пипл – адамдар; крейзи – күшті; прайс – баға; бест – үздік; лав стори - махаббат хикаясы; дарлинг – сүйіктім; гоу хоум - үйге барайық! Сленгтер қоғамға байланысты бірнеше топтарға бөлінеді:

- Көңіл көтеруге арналған сленгтер: пати(party) - кеш (емтихан тапсырғаннан соң пати ұйымдастырамыз); поинт (appointment) – кездесетін жер (мен оған кездесетін поинтты айттым, бірақ ол келмеді); күрес, күресу(fight, fighting) - төбелес (әдеттегідей бәрі файтингпен аяқталды: біздің балалардың сыра ішкеннен кейінгі әдеттері);
- Қарым-қатынас кезіндегі сленгтер: френд(дос), лайк(ұнату),лав(ұнату), мит(кездесу).
- Адамның дене мүшелері: фейс(бет), липс(ерін), хед(бас), тиз(тіс), хенд(қол), лег(аяқ), фингер(саусақ), нейл(тырнақ).[2;37].
- Әр түрлі уақыт кезеңдері, кестелерде: терм (term)-семестр (бұл терм өте ұзақ. Қашан аяқталады екен?); холидей (holiday) - демалыс (менің өмірімде бәрі жақсы, себебі жақында холидей болады) [3; 25];
- Үй тұрмысына қажетті технологиялар: телик(TV) теледидар, фридж(refridge) мұздатқыш, комп(computer) компьютер, дивиди(DVD) DVD плейер, сиди (CD) CDплейер.
- Туған-туыстарға арналған: мазер (mother) ана , фазер (father) әке, систер (sister) әпке, бразер (brother) аға, релетив (relative) туысқан, перентс (parents) ата-ана.
- Бұйымдар: ирингс (earrings) сырға, бәк (bag) сөмке, кейс (case) чемодан.
- Киім киіну үлгісінде: дрес (dress) көйлек, траузерс (trousers) шалбар, джинс (jeans), тишорт (T-shirts) футболка, бутс (boot) аяқ киім.[4;78].

Күнделікті сабақ кезінде қолданылатын танымал сленгтер: Very good; Because; LoL; Hello, baby! I don`t know. Hello, my friend; Super; Fair; People; Help me! Usually; How are you?

Қорытынды

Зерттелген ақпараттар бойынша біз сленгтің әдеби тілге жат екенін және оған қарамастан одан бас тарта алмайтынымыз белгілі. Сленг жастардың өмірінде өте маңызды рөл атқарады, олардың өмірі сленгсіз мүмкін емес секілді, бұл жастарға бір-бірімен сөйлесуге көмектесіп қана қоймай, сөздік қорын кеңейту арқылы жаңа шетелдік лексиканы игеру процесін жеңілдетеді. Сленг ол өміріміздің бір бөлшегі сияқты, күнделікті өмірде оны қолданбау мүмкін емес. Қазіргі жастар білімді ұрпақ ретінде, қазақ тілінің құндылығын сақтап, дәріптеуі қажет. Сленг ол біздің дәуірімізге дейін болып келді және өмір сүруін жалғастыра береді. Сленг ол жәй ғана өмірде қолданатын заманауи, шет тілдерінен келген сөздер ғана емес, сонымен қатар әр адамның өмірінде маңызды рөл атқарады. Сленг туралы ақпараттар, әсіресе, қазақ тілімен салыстыру бойынша өте аз. Сол себепті бұл күрделі тақырып әлі де зерттелуі қажет.

ЭДЕБИЕТ

- [1] Борисова-Лукашанец Е.Г. Лексические заимствования и их нормативная оценка (на материалах молодежного жаргона 60-70 годов. – Москва: Наука, 1999.
- [2] Жураховская В.Д. Функционирование жаргонной лексики о современном русском языке // Студент и технический прогресс: Матер. XIX Всесоюзн. студ. конф., Новосибирск: Филология, 1999 .
- [3] Запесоцкий А. С., Фаин Л. П.. Эта непонятная молодежь. – Москва: Мир, 1990 .
- [4] Лыков А.Г. Современная русская лексикология (русское окказиональное слово) – Москва: Высшая школа, 2006.
- [5] Шестикрылов П. American slang. – М., - 2006.

REFERENCES

- [1] Borisova-Lukashanec E.G. Leksicheskie zaimstvovaniya i ih normativnaya ocenka (na materialah molodezhnogo zhargona 60-70 godov. – Moskva: Nauka, 1999. [In Rus.]
- [2] Zhurahovskaya V.D. Funkcionirovanie zhargonnoj leksiki o sovremennom russkom yazyke // Student i tekhnicheskij progress: Mater. XIX Vsesoyuzn. stud. konf., Novosibirsk: Filologiya, 1999 . [In Rus.]
- [3] Zapesockij A. S., Fain L. P.. Eta neponyatnaya molodezh'. – Moskva: Mir, 1990 . [In Rus.]
- [4] Lykov A.G. Sovremennaya russkaya leksikologiya (russkoe okkazional'noe slovo) – Moskva: Vysshaya shkola, 2006. [In Rus.]
- [5] SHestikrylov P. American slang. – M., - 2006. [In Rus.]

ИСТОРИЯ ПОЯВЛЕНИЯ АМЕРИКАНСКИХ СЛЕНГОВ И ЗАИМСТВОВАНИЕ КАЗАХСКИМ ЯЗЫКОМ ИНОЯЗЫЧНЫХ СЛЕНГОВЫХ СЛОВ

*Дуйсенбай А.Е.¹, Беккожанова Г.К.²

¹магистрант 2 курса специальности «Иностранная филология» (западные языки), Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан,

²кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры иностранной филологии и переводоведения, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

*¹e-mail: aikumis.duisenbay@mail.ru,

²e-mail: almaty.gulnar@mail.ru

Аннотация. Молодежная культура - это мир со своим смыслом, не похожий ни на что другое. От взрослого мира он отличается выразительной, иногда даже грубой манерой выражения, словесной формой, которая может противостоять всему миру и создать свой неповторимый мир, смелый и решительный, которым может пользоваться только молодежь. Одним из средств создания такого мира является молодежный сленг.

Актуальность темы исследования: казахстанская молодежь в общении, помимо казахского языка, говорит и на американском сленге.

Основной целью, направлениями работы является выяснение особенностей сленга, привлекающей молодежь, причин использования молодежью американских сленговых слов, описание типологии сленговых единиц в речи казахстанской молодежи.

В статье отмечается, что сленг - сложное и неизбежное языковое явление. Его появление всегда зависело от исторических, социальных и культурных тенденций в жизни того или иного языкового сообщества.

Научная значимость работы заключается в теоретическом осмыслении лексической группы слов, заимствованной из английского языка в казахский язык как сленговых единиц, с присущими им особенностями и признаками.

Выводы статьи можно использовать в описании языка молодежи Казахстана, в создании речевого портрета молодого человека – казахстанца, в составлении словаря молодежного жаргона, а также в работах по речевой культуре и др.

Автор анализирует и описывает речевой материал в аспектах семантики, сферы употребления, происхождения. Приводятся статистические данные для аргументации положений статьи.

В статье рассматривается история происхождения термина «сленг» и его значения. Описываются лингвистические особенности сленговых слов, их источники. Центральное место в работе занимает вопрос о том, что побуждает казахстанскую молодежь говорить на сленге и какие группы сленговых единиц наиболее популярны в речи казахстанской молодежи.

Автор считает основными причинами привлекательности сленга для казахстанской молодежи развитие компьютерных технологий, современную музыкальную культуру, а также характер английского языка как самого модного сейчас и легкого для изучения. Автор приходит к выводу, что сленг - это часть жизни молодежи, что не использовать его в повседневной жизни сегодня невозможно.

Ключевые слова: жаргон, сленг, сленг, лексикография, молодежь, общество.

HISTORY OF AMERICAN SLANGS AND THE WAYS BORROWINGS IN THE KAZAKH LANGUAGE BECOME SLANGS

*Duisenbay A.E.¹, Bekkozhanova G.K.²

¹2nd year master's degree in foreign philology (Western languages), Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan,

²Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer, Department of Foreign Philology and Translation Studies, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

*¹e-mail: aikumis.duisenbay@mail.ru,

²e-mail: almaty.gulnar@mail.ru

Abstract. Youth culture is a world with its own meaning, unlike anything else. It differs from the adult world in an expressive, sometimes even rude manner of expression, a verbal form that can withstand the whole world and create its own unique world, courageous and decisive, which can only be used by young people. One of the means of creating such a world is youth slang.

Relevance of the research topic: Kazakh youth in communication, in addition to the Kazakh language, speaks American slang.

The main goal, directions of work is to clarify the features of slang that attracts young people, the reasons for the use of American slang words by young people, a description of the typology of slang units in the speech of Kazakhstani youth.

The article notes that slang is a complex and inevitable linguistic phenomenon. Its appearance has always depended on historical, social and cultural trends in the life of a particular linguistic community. Slang is interesting not only from the point of view of linguistic theory, but also from the point of view of translation theory.

The scientific significance of the work lies in the theoretical understanding of the lexical group of words borrowed from the English language into the Kazakh language as slang units, with their inherent features and characteristics.

The conclusions of the article can be used in describing the language of young people in Kazakhstan, in creating a speech portrait of a young man - a Kazakhstani, in compiling a dictionary of youth jargon, as well as in works on speech culture, etc.

The author considers the main reasons for the attractiveness of slang for Kazakhstani youth are the development of computer technologies, modern musical culture, as well as the nature of the English language as the most fashionable now and easy to learn. The author comes to the conclusion that slang is a part of the life of young people, that it is impossible not to use it in everyday life today.

Key words: jargon, slang, slang, lexicography, youth, society.

Статья поступила 25.11.2021